

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1931 kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i Nationernas förbunds akt.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 29, har herr *Lundstedt* hemställt, "att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av en allsidig utredning av frågan, under vilka förutsättningar Sveriges regering borde göra en framställning hos Nationernas förbund om sådan ändring i förbundsakten, att vårt land — med i övrigt bibehållen ställning såsom medlem av förbundet — befriades från alla s. k. sanktionsplikter, vilka kunde leda till landets indragande i krigiska förvecklingar, åtminstone under den följd av år, som *dels* ännu icke de nationella rustningarna nedbragts till det minimum, som kan vara erforderligt för världsfredens uppehållande, och *dels* ännu icke en ny tidsanda, möjliggörande världsfredens uppehållande på dylikt sätt, hunnit bemäktiga sig människorna".

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt Nationernas förbunds akt skall varje tvist mellan förbundsmedlemmar, som är ägnad att medföra brytning, hänskjutas antingen till domstolsförfarande eller till undersöknings- och förlikningsförfarande inför förbundsrådet (eller förbunds församlingen). För att domstolsförfarande med bindande verkan skall komma till stånd erfordras dock, att de tvistande parterna överenskomma att hänskjuta tvistefrågan till dylikt förfarande. Hänskjutes tvisten emellertid icke till domstolsförfarande, skall den anhängiggöras hos rådet. Härför erfordras likvisst icke enighet mellan parterna, utan är det tillräckligt, att endera av dem vänder sig till rådet. Frågans behandling inför rådet kan, om så visar sig nödvändigt, äga rum utan den andra partens medverkan. Ändamålet med rådets handläggning av tvisten är dennas biläggande. Skulle rådet emellertid icke lyckas härutinnan, skall det offentliggöra en rapport rörande tvisten. Är denna, med frånräknande av de tvistande parternas röster, antagen enhälligt, äro förbundsmedlemmarna förpliktade att icke gripa till krig mot part, som ställer sig det slut rapporten innehåller till efter-

rättelse. Men om dylik enhällighet icke kan uppnås inom rådet, äga förbundsmedlemmarna rätt att handla så som de anse nödvändigt för rättens och rättvisans hävdande, dock först tre månader efter rådsrapportens avgivande.

Efter förbundets upprättande hava betydelsefulla försök gjorts att vidare utveckla förbundsaktens bestämmelser om medel för undvikande av krig. I dessa strävanden har Sveriges utrikesledning verksamt bidragit i enlighet med de av 1920 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 53) i samband med frågan om Sveriges anslutning till Nationernas förbund angivna riktlinjer. På skiljedomsområdet hava dessa försök krönts med betydande framgång. Ett avsevärt antal stater hava förbundit sig till obligatorisk skiljedom i rättstvister genom anslutning till den fakultativa klausulen i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen i Haag, ett stort antal tvåsidiga skiljedomsfördrag hava avslutats, varigenom den obligatoriska, förbehållslösa skiljedomen vunnit ökad tillämpning i såväl rätts- som intressetvister, och genom den av 1928 års förbunds församling antagna s. k. generalakten har grunden lagts till allmänna mellanfolkliga förpliktelser av hithörande slag. Motsvarande framsteg som på skiljedomsområdet hava även ägt rum på förlikningsområdet. I ett stort antal tvåsidiga fördrag har det föreskrivits, att förlikningsförfarande inför särskilda nämnder såsom regel obligatoriskt och förbehållslöst skall föregå rådsförfarande i den mån en tvist icke skall hänskjutas till rättsligt avgörande, och genom den redan nämnda generalakten har ett fördrag av dylikt slag skapats, vilket är öppet till anslutning för alla stater.

Genom upprättandet av Nationernas förbund och den senare utvecklingen inom förbundets ram av förliknings- och skiljedomsinstitutet har, jämfört med förhållandena före världskriget, avsevärda framsteg gjorts i riktning mot ett garanterande av världsfreden. En förhandlingsordning har skapats, som i hög grad försvårar för en stat att gripa till krig utan att först hava låtit tvisten underställas en utomstående myndighets prövning, ett förhållande, som måste tillmätas ett betydande fredsvärde. I den mån staterna befunnits villiga att ersätta förbundsaktens fakultativa skiljedomsbestämmelse med obligatorisk skiljedom i rättstvister eller i dessa och i intressetvister kan det vidare förväntas att de i framtiden liksom hittills skola komma att ställa sig en i skiljedomsfördragets ordning tillkommen dom till efterrättelse. De fredliga folken, och icke minst de under världskriget neutrala nationerna, hava dessutom genom förbundet och dess organ erhållit möjlighet att på ett annat sätt än tidigare göra sig gällande vid kritiska tillfällen till förmån för fredens upprätthållande eller återställande mellan folken.

Nationernas förbunds universalitet torde emellertid utgöra en av förutsättningarna för en mellanfolklig samhällsordnings utbyggande till fullt fasta och betryggande former. Förbundet är likvisst icke universellt. Det kan emellertid icke förnekas, att förbundet efter sitt upprättande gjort betydande

framsteg i riktning mot universalitet, främst genom Tysklands upptagande i detsamma. Fortfarande stå emellertid så betydande världsmakter som Sovjetunionen och Amerikas Förenta Stater utanför förbundet, och det finnes föga hopp om att någon av dessa stater under den närmaste framtiden skulle vilja åtaga sig en förbundsmedlems förpliktelser. Artikel 17 i förbundsakten innehåller emellertid bestämmelsen, att rådet vid konflikter mellan stater, av vilka endera eller alla stå utom förbundet, skall inbjuda denna eller dessa utomstående stater att för tvistens lösning på villkor, som rådet må finna rättvisa, åtaga sig de förpliktelser, som äro förenade med medlemskap i förbundet.

Världskriget har också efterlämnat vissa särskilda orosanledningar och konfliktämnen. Den utarmning och den förstörelse, som följt i krigets spår, har i åtskilliga länder medfört statsrättsliga och sociala omvälvningar, som icke alltid äro ägnade att verka i fredsfrämjande riktning. Vissa av fredens bestämmelser kännas av de besegrade folken såsom en förödmjukelse. Även andra av fredsfördragens stadganden, särskilt de territoriella bestämmelserna, hava icke medverkat att minska oron i Europa. Genom förbundsakten fastslås emellertid icke den nya territorialfördelningen såsom något för all framtid oföränderligt utan tillhandahålles tvärtom en organisation, ägnad att medgiva mellanfolkliga frågor alltjämt fortskridande reglering i enlighet med framtidens krav. Enligt artikel 11 i akten förklaras det sålunda, att varje krig eller krigshot vidkommer förbundet i dess helhet samt att detta bör taga de mått och steg, som äro lämpliga och ägnade att verkamt trygga freden mellan staterna, och i artikel 19, att församlingen tid efter annan må föreslå förbundets medlemmar att taga under omprövning fördrag, som blivit otillämpliga, ävensom förhållanden av mellanfolklig betydelse, vilkas fortbestånd skulle kunna utgöra en fara för världsfreden.

Skulle någon av de konfliktanledningar, som faktiskt förefinnas eller som kunna tänkas uppstå, i trots av bestämmelserna i Nationernas förbunds akt angående fredlig handläggning av mellanfolkliga tvister och de inom förbundets ram avslutade förliknings- och skiljedomsfördragen, leda till krig, uppkommer frågan om tillgripande av tvångsåtgärder mot den fredsbrytande staten från förbundsmedlemmarnas sida. Enligt förbundsakten skiljes det mellan krig mellan förbundsmedlemmarna, som uppkommit i strid med aktens föreskrifter, samt andra krig. Vid dessa senare äro de utanför tvisten stående medlemsstaterna berättigade att intaga den ställning, som tillkommer neutrala stater enligt den allmänna folkrätten. Vid de förra åter, d. v. s. krig, som påbörjas av en förbundsmedlem mot en annan, utan att tvistefrågan hänskjutits till domstolsförfarande eller prövning inför rådet, eller som påbörjats mot en makt, som ställer sig ett domstolsutslag eller en enhällig rådsrapport till efterrättelse, eller som påbörjats inom tre månader efter avgivande av domstolsutslaget eller rådsrapporten, vare sig denna är enhällig eller icke, anses enligt artikel 16 i akten den fredsbrytande staten därigenom utan vidare hava begått en krigs-

handling mot övriga medlemmar av förbundet. Är den stat, som tillgripit kriget, en utom förbundet stående stat och har den vägrat att för tvistens biläggande underkasta sig förbundsaktens bestämmelser, skall enligt artikel 17 bestämmelserna i artikel 16 träda i tillämpning mot denna stat.

Sanktionerna äro dels av ekonomisk, dels av militär art. I fråga om de ekonomiska sanktionerna gäller, att förbundsmedlemmarna äro förpliktade 1) att avbryta alla kommersiella eller finansiella förbindelser med den stat, som bryter mot akten, 2) att förbjuda varje slags förbindelse mellan statens egna innebyggare och innebyggare i den stat, som bryter mot akten, samt 3) att förhindra alla slags finansiella, kommersiella eller personliga förbindelser mellan den fredsbrytande statens innebyggare och innebyggare i alla andra stater vare sig dessa tillhöra förbundet eller icke. I fråga om de militära sanktionerna åter gäller, att det åligger rådet att föreslå de särskilda regeringar, saken angår, med vilka stridskrafter de särskilda förbundsmedlemmarna skola bidra till de väpnade styrkor, som skola användas till hävdande av förbundsförpliktelsernas helgd. Med regeln om deltagandet i militärt sanktionsförfarande sammanhänger bestämmelsen, att varje förbundsmedlem på sitt område skall tillåta och understödja passage för trupper, tillhörande förbundsmedlem, som går förbundets ärenden.

Vid behandlingen av frågan om Sveriges anslutning till Nationernas förbund år 1920 uttalades såväl i propositionen (nr 90) som i riksdagens skrivelse i ämnet den uppfattningen, att varje förbundsmedlem själv äger avgöra, om förutsättningarna för tillgripande av sanktionsåtgärder föreligga. Denna uppfattning torde kunna betraktas såsom en förutsättning för Sveriges inträde i förbundet och har senare konsekvent hävdats från svensk sida, liksom även från flera andra makters. Detta innebär dock icke, att man från svensk sida skulle hava ansett, att Sverige skulle sträva efter att i varje uppkommande fall undandraga sig ett deltagande i sanktioner. Tvärtom torde man få anse, att de svenska statsmakterna i de fall, då de efter prövning funnit, att en kränkning av aktens bestämmelser angående fredlig handläggning av mellanfolkliga tvister föreläge samt att fredens återställande krävde sanktionsåtgärders tillgripande, ingalunda skulle vilja undandraga sig de plikter, som artikel 16 i förbundsakten ålägger förbundsmedlemmarna. Sveriges regering och riksdag torde vid behandlingen av frågan om Sveriges inträde i förbundet till fullo hava beaktat, att förbundsaktens bestämmelser om fredlig handläggning av mellanfolkliga tvister såsom ett nödvändigt komplement även måste innehålla sanktionsföreskrifter för det fall, att förbundsmedlem i strid med sina åtagna förpliktelser tillgriper väpnat våld.

Deltagandet i de i förbundsaktens artikel 16 föreskrivna sanktionsåtgärderna innebär emellertid ett uppgivande av neutraliteten i hittillsvarande omfattning och utsätter otvivelaktigt staten för en viss risk att indragas i konflikter. Farans storlek är framför allt beroende på de tillgripna sanktionsåtgärdernas art, angriparens styrka och det geografiska avståndet mellan denna och den stat, som deltagar i tvångsåtgärderna. Vid behandlingen av frågan om Sveriges anslut-

ning till Nationernas förbund bestod själva huvudfrågan i en avvägning mellan de förmåner, som förbundet erbjöde genom en förminskning av de risker för krigiska förvecklingar, som tidigare ofta svävat som ett hot även över länder, vilka liksom Sverige fört en bestämd freds- och neutralitetspolitik, och de risker, som en stat utsatte sig för genom att underkasta sig aktens sanktionsförpliktelser. Förmånerna ansågos då överväga riskerna. Det politiska läget i världen och främst kring Östersjön torde senare icke hava undergått en sådan förändring, att bedömandet nu bör utfalla på annat sätt. Den handlingsfrihet, som i verkligheten skulle tillkomma en mindre stat utom förbundet, om aktens sanktionsbestämmelser trädde i tillämpning, bör icke heller över-skattas. Då förbundsmedlemmarna äro förpliktade att hindra samfärdseln mellan den fredsbrytande statens innebyggare och innebyggare i alla andra stater, torde möjligheten för en mindre stat, även om denna ställde sig utom förbundet, att upprätthålla de rättigheter, som tillkomma en neutral stat, vara ytterst ringa.

Även om förbundsaktens sanktionsbestämmelser utsätta förbundsmedlemmarna för vissa risker, torde det dock böra betraktas såsom mindre önskvärt, om de mindre staterna eller vissa av dem åt stormakterna inom förbundet allena skulle överlämna den för upprätthållandet av förbundsaktens fredsbestämmelser nödvändiga omsorgen om maktåtgärders företagande mot en fridsstörare. En dylik hållning skulle vara ägnad att motverka de mindre staternas naturliga och berättigade strävan efter verkligt inflytande på förbundets angelägenheter. Vid en allvarlig konflikthanledning mellan stormakter torde det i främsta rummet vara de mindre, under världskriget neutrala staterna, vilka finge till sin uppgift att genom en tillräckligt fast hållning söka åvägabringa konfliktens biläggande på fredligt sätt. Deras betydelse i detta hänseende torde icke böra underskattas. Men utan att de visat sig villiga att under vissa förutsättningar även göra offer för världsfredens sak, torde de ej kunna vara i stånd att fylla en verklig fredsmission vid allvarlig kris mellan stormakter. Det skulle knappast heller stå väl tillsammans med de mindre staternas anspråk på likvärdighet inom förbundet, om dessa, på samma gång de droge fördel av den tryggade rättsordning förbundet erbjuder, sökte undandraga sig skäligen deltagande i nödvändiga bördor för denna ordnings upprätthållande.

Ett försök att uppmjuka eller upphäva förbundsaktens sanktionsbestämmelser torde under nuvarande omständigheter även kunna betraktas såsom dömt att misslyckas. Sverige framställde jämte Danmark och Norge redan vid första förbunds församlingen förslag till ändring i artikel 16 i förbundsakten, varigenom befogenhet skulle lämnas rådet att på framställning av stat, för vilken tillämpningen av de ekonomiska sanktionsbestämmelserna skulle medföra synnerlig fara, medgiva denna stat att upprätthålla förbindelserna med den fördragsbrytande staten i viss av rådet angiven omfattning. Detta förslag ledde visserligen vid påföljande förbunds församling till införandet av ett tillägg i artikel 16, men den vidtagna ändringen har icke ratificerats av ett för ikraftträdande tillfyllestgörande antal stater och måste numera anses förfallen. Vid de

närmast följande förbunds församlingarna togo strävandena att förstärka garantierna för förbundsaktens efterlevnad överhand och kommo bland annat till uttryck i försöken att skapa allmänna säkerhetsavtal. Sedan dessa avförts från dagordningen, hava nämnda strävanden på skilda håll lett till avslutandet av regionala säkerhetstraktater. De krafter, som härvid verkat för ett mera fulländat sanktionssystem, härröra i främsta rummet från de stater, som under världskriget kämpade för sin existens, och i ännu högre grad från de stater, som uppstått såsom en följd av världskriget. Dessa stater känna sig i allmänhet i behov av en större säkerhet än den, som de anse förbundsakten för närvarande erbjuda dem. Någon uppmjukning av förbundsaktens sanktionsbestämmelser torde de under sådana omständigheter icke vara villiga att medverka till.

Med säkerhetsfrågan sammankopplas dessutom i allmänhet nedrustningsfrågan. För genomförande av den i artikel 8 i förbundsakten förutsedda allmänna nedrustningen kräva ett flertal stater såsom ett oeftergivligt villkor åtminstone det minimum av säkerhet, som förbundsaktens sanktionsbestämmelser för närvarande erbjuda. Ett försök att uppmjuka dessa skulle därför kunna vara ägnat att motverka Sveriges konsekventa strävan inom förbundet till allmän begränsning av rustningarna och, sedan den förberedande nedrustningskommissionen i slutet av år 1930 avslutat sitt arbete, förminska möjligheten till träffandet av en allmän, positiv överenskommelse vid den allmänna nedrustningskonferens, som skall sammanträda år 1932.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1931.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: herrar Reuterskiöld, Sävström, Strömberg, K. J. Ekman*, David Bergström, Sundberg, Vennerström, Hellberg, Larsén*, Valfrid Eriksson*, Akerberg, Magnusson i Tumhult*, Engberg*, Gustafson i Kasenberg*, Jansson i Edsbäcken*, Persson i Trången, Hallén*, Forssell*, Fast och Björck i Kristianstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Reuterskiöld*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Motionären, som utgår från den uppfattningen, att ett europeiskt krig, "kanske t. o. m. inom de närmaste decennierna, icke ligger utanför de praktiska möjligheternas gränser", vill genom en ändring av förbundsaktens bestämmelser om deltagande i de s. k. sanktionerna öka Sveriges och i allmänhet de mindre staternas möjlighet att vid ett sådant krig hålla sig utanför detsamma. Härmed avser motionären varken att Sverige ensidigt skulle undandraga sig nu bestående förbindelser enligt förbundsakten eller att över huvud den internationella fredsorganisation, som förefinnes, skulle på något sätt försvagas, än mindre att Sverige skulle utträda ur folkförbundet. Men motionären, som uppenbarligen anser folkförbundet väsentligen vara av mindre praktisk betydelse än de däri ingående stormakterna, och som förutsätter, att dessa vid konflikttillfällen väsentligen komma att fullfölja uteslutande egna maktintressen, men tillika att söka genom folkförbundet draga med sig, även mot deras vilja, de mindre makterna, finner detta förhållande så mycket mera både sannolikt och möjligt därför att den folkrättsliga ordning, som nu gäller, eller, från motionärens synpunkt sett blott anses gälla, och som i folkförbundet har eller skulle ha sitt huvudsakliga organ, i verkligheten enligt motionären utgör en rent faktisk ordning med blott ett visst sken av rättslighet och mera skapar fara än säkerhet.

Utan att ingå på den rättsteori, motionären omfattar och i motionen gett uttryck åt, och som synes utskottet innebära, att frånvaron av rättskaraktär i praktisk mening hos folkrätten skulle bero därav, att det icke finnes något överstatligt samhälle, vars myndigheter, oberoende av alla de särintressen, av vilka förbundsstaterna äro var för sig bärare, kunde med makt och på opartiskt sätt genomföra rättsnormerna för detta samhälle, vill utskottet gärna medgiva, att motionären i varje fall så till vida torde äga fog för sin uppfattning, som folkförbundet historiskt och juridiskt icke är annat än en formlig organisation av det gamla statssystem, vilket fanns redan före världskriget och vars båda principer om alla staters formella likställighet, oavsett makt och omfång, samt om enstämmighet mellan alla deltagande stater vid kongresser, konferenser och dylika sammankomster — alltså även inom förbunds församlingar — för åstadkommande av beslut, behärska även det n. v. folkförbundet. Onekligen följer härav, att det ytterst och sist alltfört beror av staterna själva, enkannerligen stormakterna, både om något och i så fall vad som i givna utrikespolitiska situationer skall ske; huruvida denna ordning bör betecknas som en rättsordning eller ej, torde i detta sammanhang vara av mindre betydelse, då efter utskottets uppfattning det faktiska läget icke av någon maktts regering missförstås och ej heller föranleder någon maktts regering till lättsinnigt förilitande på

folkrättens möjlighet att av egen kraft skapa säkerhet, även om många enskilda kunna vilseledas av skenet.

Fasthållles dessa synpunkter, blir det spörsmål, utskottet har att besvara, dels frågan, huruvida en sådan reform av förbundsakten, som motionären önskar, är i och för sig möjlig att ernå, dels frågan, huruvida i händelse av sagda frågas bejakande Sverige nu bör taga initiativ i den riktning motionären förordar.

Beträffande den förra frågan är uppenbart, att den ordning folkförbundsakten skapat icke kan utan s. k. sanktioner bestå eller ens själv beteckna sig som en rättsordning. Men givetvis kunna sanktionerna gestaltas på annat sätt, vare sig så, att deras handhavande överlämnades till stormakterna aliena med besträffelse för de mindre staterna, eller så, att deras handhavande lades i handerna på ett nytt, av staterna helt oberoende, överstatligt organ. Motionären själv har dock ej uttalat sig direkt för eller om någotdera av dessa alternativ. Den förra utvägen kan emellertid icke godtagas, då därigenom stormakterna även formellt skulle tilläggas en övermäktig ställning, vilken synes utskottet långt lättare än nu kunna leda till krig dem emellan, då motsättningarna dem emellan i thy fall, även vid konflikter mellan mindre stater inbördes inom deras intressesfärer, skulle skarpere framträda utan att kunna som nu i väsentlig grad hämmas genom den blockbildning av mindre stater, vilken ej sällan i olika situationer inträtt och faktiskt inom folkförbundets ram verkat i fredsbefrämjande riktning. Vad åter angår den andra antydda utvägen, synes den för närvarande ej vara framkomlig, då ingen stat i närvarande tid torde vara villig att uppgiva det oberoende den har till förmån för en överstatlig organisation. Att framlägga förslag härom i det politiska läge, som består, eller ens inleda en undersökning om förutsättningar och medel för en sådan ordnings genomförande, synes utskottet både lönlöst och t. o. m. för saken själv otjänligt.

Under sådana förhållanden finner utskottet även ogörligt att förorda ett svenskt initiativs tagande i föreliggande motions syfte. Men utskottet vill samtidigt betona, att utskottet förutsätter, att den politik, som Sverige inom folkförbundet hittills företrätt, nämligen att det för fredens bevarande är viktigare att vidtaga åtgärder till förebyggande av krigsfara och krig än att ägna någon större uppmärksamhet åt frågan om utbyggande och utformning av sanktionerna och sanktionsförfarandet, fortfarande kommer att följas. I likhet med motionären finner utskottet "allmänna sanktioner gentemot en stormakt" innebära en viss fara, vars betydelse ej får underskattas, och anser önskvärt att, även om sanktionssystemet skulle vidare utbildas, detta kunde ske på ett sätt, som utan att den solidaritetsgrundsats brytes, varpå folkförbundet vilar och måste vila, minskar i stället för ökar riskerna för Sverige och övriga mindre makter att i en kritisk situation vid konflikt mellan stormakter inbördes, där folkförbundsrådet måhända enhälligt, men alltså dock utan medverkan av alla mindre stater, vilka ju icke alla samtidigt kunna tillhöra rådet, tager ståndpunkt mot exempelvis ett par stormakter, vilkas röster, även om dessa makter hava säte i rådet, såsom partsröster icke medräknas, intvingas i en krigisk konflikt mot

sin vilja och utan sitt eget beslut kanske på den sida, där de med hänsyn till eget välförstått intresse eljest icke borde ställa sig, men nu — om neutralitet är omöjlig — nödgas så göra, även om folkförbundsrådet möjligen blott formellt skulle representera det såsom folkrättsligt betecknade intresset.

Vad slutligen angår den neutralitet, som motionären förordar vid alla krigiska förvecklingar, vill utskottet erinra, att redan inträdet i folkförbundet 1920 innebar ett uppgivande av den absoluta neutralitetsprincipen och att, även om neutralitet fortfarande kan i vissa och kanske i många fall bevaras, dess innebörd dock numera icke är lika obestriddig som före 1914, utan torde böra vid behov ånyo regleras; läget i avseende å neutralitet är numera snarast likartat med läget före år 1780, d. v. s. det år, då de första efter hand allmänt erkända neutralitetsreglerna genom den s. k. väpnade neutraliteten utformades beträffande den neutrala sjöfarten. Utskottet finner därför angeläget, att icke heller neutralitetens betydelse överskattas.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att motionen II: 29 icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

2) av herr K. J. Ekman, som anförte följande:

Jag har från början varit en avgjord motståndare till Sveriges inträde i Nationernas förbund och jag är följaktligen även en motståndare till Sveriges deltagande uti de i förbundsakten föreskrivna sanktionerna, genom vilka vårt land löper den största fara att vid en väpnad konflikt mellan andra makter tvingas ut ur sin neutralitet.

Men det är mig likväl omöjligt att i minsta avseende följa en motionär, som principiellt förnekar tillvaron av alla moraliska begrepp, alla rättigheter, alla skyldigheter, all plikt att stå vid givet ord och avtal, allt ansvar för egna handlingar, vare sig på gott eller ont, som anser källan till all ordnad samlevnad människorna och folken emellan vara att söka allenast i *fruktan* för straff, skadeståndspåföljder, krig och annat sådant, och som icke kan eller vill erkänna den högre norm för gott och ont, för rätt och orätt och för all ordnad samlevnad, som är nedlagd i människans *samvete*.

Existerar icke en sådan högre norm för människornas och folkens handlande, är det fåfängt att genom vilka som helst andra medel söka uppnå en förblivande världsfred.

Beträffande motionärens yrkande instämmer jag i utskottets hemställan.